

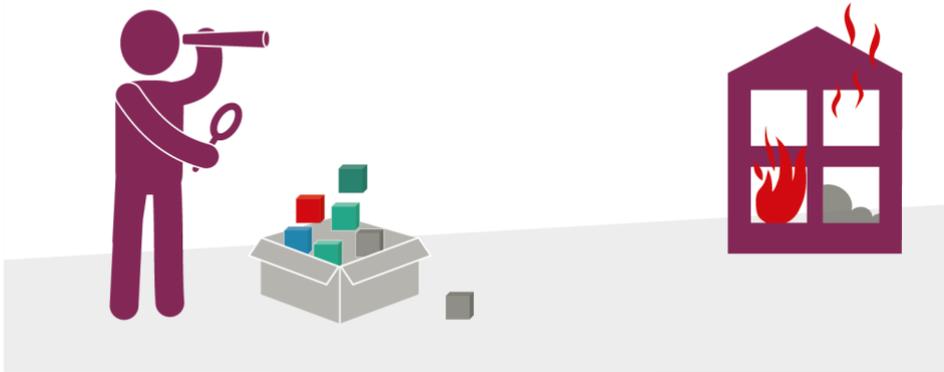

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

Stöd för agerande i rollen räddningsledningschef

Förord

Ett stöd för rollen räddningsledningschef att i en given situation orientera¹ sig kring räddningsledningssystemets hantering av pågående händelser.

Grundläggande är förmågan att samtidigt kunna iaktta såväl situationens krav som det egna räddningsledningssystemets agerande i termer av arbetsätt, organisering och liknande.²

Texten i detta dokument bygger på innehållet i räddningsledningschefens beslutsdomän (systemledning)³ samt handbokens beskrivning av rollen räddningsledningschef.⁴

Systemledning utövas inom de ramar som räddningschefen eller räddningscheferna gett för att kontinuerligt hantera styrningen av räddningstjänstverksamheten, det vill säga hantera de pågående räddningsinsatserna samt beredskapsproduktionen.⁵

Stödet utgår från att räddningsledningschefen i vissa fall behöver orientera sig i en pågående hantering där beslut redan har fattats av andra chefsroller i räddningsledningssystemet. Att bekräfta tidigare beslut och välja att inte justera inriktningar eller likande är i dessa fall också ett beslutsfattande⁶ vilket det kan finnas behov av att uttala⁷.

Pronomen används för att tydliggöra vilken del av räddningsledningssystemet som avses:

¹ Begreppet orientering kan i ett ELS-sammanhang förstås som möjligheten att förstå, värdera och bedöma vad som ska uppnås – vad som ska åstadkommas utifrån orienteringssteget i den generella ledningsprocessen, se s. 103-105

² Se s. 320, 8.6 Beslutsdomäner och perspektiv s. 151-155 såväl som Brehmer (2013), *Insatsledning*

³ s. 160-161

⁴ s. 330-331

⁵ s. 160

⁶ Läs mer om olika nivåer av inflytande s. 297-298, 12.6.3 Hur styrningen praktiskt kan gå till

⁷ Att faktiskt uttala att räddningsledningschefen bekräftar ett tidigare fattat beslut är tydligare än att låta det vara underförstått.

Jag – Vakthavande räddningschef i rollen räddningsledningschef

Du – annan roll i räddningsledningssystemet

Vi – räddningsledningssystemet som helhet

De förslag på frågor som beskrivs täcker inte in räddningsledningschefens ansvar i sin helhet.

Dokumentet ger också stöd i form av läshänvisningar kring hur olika aspekter på ledning kan beaktas i räddningsledningschefens agerande. Samtliga läshänvisningar syftar på handboken ELS⁸ om inte annat anges.

UTKAST

⁸ HANDBOK Ett enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst – ELS. MSB 1794 – reviderad mars 2022

Grundläggande överväganden

Rollerna räddningsledningschef och driftchef är ständigt bemannade. Rollen räddningsledningschef behöver kunna bibehålla en längre tidsskala⁹ och rollen driftchef agerar inom räddningsledningschefens ramar, sätta i förväg eller i stunden¹⁰.

Räddningsledningschefen behöver kontinuerligt följa upp om ramarna följs samt om det finns behov av att ramarna anpassas.

Räddningsledningschefen kommer därför behöva ha förmågan att aktivera sin styrning. Signaler för om behov av aktivering kan uppfattas via information i media/sociala medier, genom larmning enligt larmplan eller motsvarande och ofta, men inte alltid, vara ett telefonsamtal från driftchefen.

Av praktiska skäl kan räddningsledningschefen i ett första samtal, eller motsvarande, varken inhämta all information som behövs eller utöva all den styrning som situationen kräver. I det initiala skedet behöver därför de grundläggande behoven prioriteras, den mest avgörande informationen inhämtas och den mest akuta styrningen hanteras.¹¹

De grundläggande behoven kan variera men hittas troligen i inramningen av räddningstjänstens respons¹² eller i att definiera det som ska hanteras¹³.

Driftchefen kan i sin tur ha behov att få stämma av och få stöd i sitt initiala beslutsfattande.

Räddningsledningschefens ansvar för räddningsledningssystemet kräver en kontinuerlig dialog med driftchefen. Räddningsledningschefen kan inte enbart förlita sig på ett samtal från driftchefen¹⁴ som signal för behov av aktivering. I räddningsledningschefens hypotesdrivna ledningsarbete¹⁵ kommer det krävas aktiv informationsinhämtning och att kontakter initieras från båda håll.

⁹ Se 12.7.2 Hypotesdrivet ledningsarbete och tidsskalor, s. 301-301. Den längre tidsskalan kan bland annat illustreras i att arbetspassen för vakthavande räddningschefer generellt ofta sträcker sig ett antal dygn i beredskapstjänst medan vakthavande befäl snarare arbetar delat dygn eller dygn.

¹⁰ Se 12.4.2 Olika typer av ramar och omfång, s. 277-282. Se även beskrivningen av rollen räddningsledningschef s. 330-331

¹¹ Räddningsledningschefen och driftchefen kan med fördel tidigt i samtalet diskutera tiden till förfogande

¹² En ram för respektive räddningsinsats behöver beslutas beträffande resurskapacitet, resursanvändning (i tid och rum), riktlinjer för användning av metoder för åtgärdshandling och varaktighet i tid. S. 161

¹³ Omfånget på det som ska omhändertas preciseras avseende objekt, skadeutbredning och geografi och andra hjälpbehov. S.161

¹⁴ Detta ska inte tolkas som en avsaknad av tillit utan ett agerande utifrån principen om kompensering system, s. 34

¹⁵ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete, s. 298-306

Driftchef

Driftchefen är den roll som åt räddningsledningschefen ska svara för kontinuerlig omvärldsbevakning och systemuppföljning. Även om räddningsledningschefen ansvarar för beslutsdomänen systemledning krävs det fler roller för att det ska fungera, varav driftchef, tillsammans med rollen räddningsledare, är beskriven i föreskriften¹⁶.

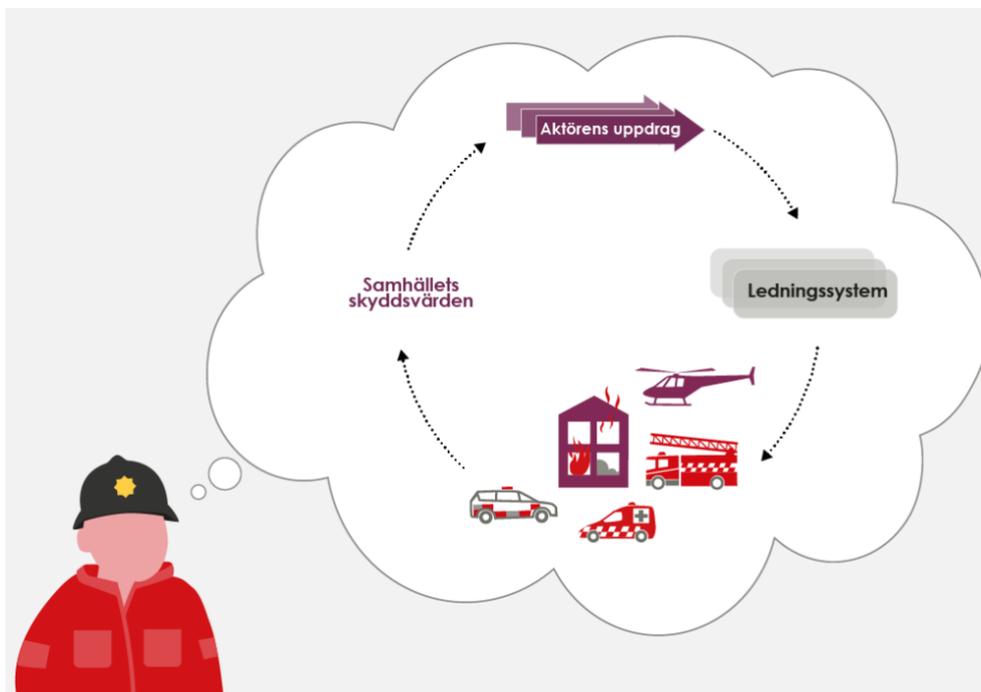
Det är rimligt att anta att driftchefen i respektive räddningsledningssystem kommer att ges särskilda beslutsbefogenheter¹⁷ kopplat till att direkt vidta åtgärder utifrån omvärldsbevakningen och systemuppföljningen, särskilt tidskritiska sådana, men att dessa befogenheter kan variera något mellan olika räddningsledningssystem.

Detta dokument är även till stöd för driftchef genom att de frågor som handlar om ”vi” är frågor som rör sådant som bör ingå i driftchefens omvärldsbevakning och systemuppföljning. Det utgör också ett stöd i att identifiera avvikelser som räddningsledningschefen behöver informeras om.

¹⁶ MSBFS 2021:4

¹⁷ I många räddningsledningssystem, kanske till och med i de flesta, har driftchefen ett relativt långtgående mandat att fatta beslut i den tidskritiska hanteringen. Rollen driftchef förväntas enligt föreskriften leda det löpande arbetet i den övergripande ledningen vilket innebär de befogenheter som krävs för detta

Aktörsroll och uppdragstillämpning

Tolka och besluta om räddningstjänstverksamhetens roll (aktörsroll) och tillämpning av uppdrag (uppdragstillämpning) samt andra normativa ställningstaganden¹⁸.

Har vi beslutat om att inleda en räddningsinsats? Ska jag själv besluta om att inleda räddningsinsats? Ska jag ge ingångsvärden till annan roll och uppdra åt denne att fatta beslut inleda eller bereda frågan vidare¹⁹?

Har vi beslutat om att medverka i någon annans räddningsinsats? Ska vi åta oss annat uppdrag även om det inte är kommunal räddningstjänst?

Agerar vi i ett skeende som fångas upp av våra i förväg beslutade styrdokument eller behöver jag formulera²⁰ kompletterande instruktioner?

Behöver jag kompletterande direktiv eller en tydliggjord inriktning från berörd/-a räddningschef/-er kring styrningen av pågående räddningsinsatser?

¹⁸ ¹⁸Tolka och besluta om uppdragstillämpning och aktörsroll för räddningstjänstverksamheten samt att hantera hur olika förväntningar och normer påverkar agerandet. Besluta om att inleda kommunala räddningsinsatser (1 kap. 2 § LSO) och besluta om att medverka i någon annan kommunal eller statlig räddningstjänst (6 kap. 7 § LSO).

¹⁹ för ett beslut av räddningsledningschefen i ett senare skede

²⁰ eller ge uppdrag till annan roll exempelvis driftchefen att formulera

Vad som ska uppnås med räddningsinsatserna

Besluta om avsikt och vad som ska uppnås med räddningsinsatserna samt insatsernas ramar utifrån omfång och hjälpbehov²¹.

Har vi fattat beslut om mål med insats och stämmer detta överens med avsikten med att vi påbörjat räddningsinsatser? Följer MMI grundläggande eller specifikt AMI?²²

Är räddningsledningssystemet belastat på ett sådant sätt att vi behöver prioritera mellan räddningsinsatser i högre omfattning än vad som är brukligt? Kräver detta i sin tur en anpassning av avsikten, AMI, för någon eller några räddningsinsatser?²³

Behöver det skapas prioriteringsgrunder eller tillfälliga rutiner kring hur nya olyckor ska hanteras?

²¹ Besluta om avsikt och vad som ska uppnås med räddningsinsatserna (exempelvis genom att besluta om avsikt med insats) samt räddningsinsatsernas ramar med utgångspunkt i omfånget på det som ska omhändertas.

²² specifikt om särskilt AMI formulerats i förväg mot specifik riskbild, och detta inträffar.

²³ Se 12.4.1 Avsikt och mål med räddningsinsatser och beredskap. S. 273-277

Beredskap utifrån riskbilden

Besluta om avsikt med och ramar för beredskap utifrån riskbilden²⁴

Upprätthåller vi en ändamålsenlig beredskap att hantera det som kan inträffa i övrigt?

Har vi förutsättningar att resursförsörja pågående räddningsinsatser över tid utifrån de hypoteserna²⁵ vi har kring hur dessa kommer att utvecklas?

Behöver jag kompletterande direktiv eller en tydliggjord inriktning från berörd/-a räddningschef/-er kring styrningen av vår beredskapsproduktion, avsikt med beredskap²⁶, AMB?

Behöver vi anskaffa²⁷ ytterligare resurser (exempelvis räddningsenheter, specialkompetenser, ledningsenheter, etc.) för att resursförsörja pågående räddningsinsatser eller upprätthålla en ändamålsenlig beredskap?

²⁴ Besluta om avsikt med och ramar för beredskap med utgångspunkt i riskbilden. Besluta om anskaffning av resurser, och om tilldelning och försörjning av resurserna över tid till pågående räddningsinsatser och till beredskapsproduktionen.

²⁵ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete. S. 298-306

²⁶ Se 12.4.1 Avsikt och mål med räddningsinsatser och beredskap. S. 273-277

²⁷ Resurser kan exempelvis tillskapas i det egna räddningsledningssystemet eller så kan vi be andra räddningsledningssystem om bistånd

Inrikta och samordna resursanvändningen

Inrikta, samordna och prioritera resursanvändningen mellan räddningsinsatser och beredskap utifrån hjälpbehoven och riskbilden med en så bra sammantagen effekt för samtliga behov som möjligt²⁸

Har vi formulerat hjälpbehovet vid pågående räddningsinsatser så att det kan utgöra underlag för beslut om inriktning och samordning? Har vi utöver faktisk information även gjort hypoteser kring hur situationen kan utvecklas²⁹

Vad behöver min lägesbild³⁰ innehålla för att jag ska kunna fatta beslut om inriktning och samordning för räddningsinsatser och beredskap samt för att kunna prioritera resursanvändningen där emellan? Vilka frågor behöver ställas till ledningen för respektive pågående räddningsinsats?³¹

Var bör jag befinna mig för att upprätthålla min lägesbild i en tillräcklig omfattning? Behöver jag fatta (kompletterande³²) inriktningsbeslut³³.

²⁸ Besluta om inriktning och samordning samt prioritering av resursanvändningen för räddningsinsatser och beredskap. Detta ska ske med utgångspunkt i de uppkomna hjälpbehoven och rådande riskbild och med syftet att nå en så bra sammantagen effekt för samtliga dessa behov som möjligt.

²⁹ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete. S. 298-306

³⁰ Den aktörsspecifika lägesbilden, kan även benämnas lägesanalys. Se 12.3 Lägesbilder som verktyg för inriktning och samordning. S. 265-272

³¹ Beakta att den överordnade organisatoriska nivån bör undvika att ställa krav på bearbetningen av informationen i annan grad än vad den rapporterade nivån behöver för sitt eget bruk. S. 271

³² Beroende på hur respektive räddningsledningssystem definierar termen och i vilken omfattning dessa fattas i förväg eller i stunden

³³ Se 12.5.4 Inriktningsbeslut inom räddningsledningssystemet. S. 291-294

Anpassa organisering och arbetssätt

Besluta om organisering av tillställda resurser inom räddningstjänstverksamheten och anpassning av arbetssättet i räddningsledningssystemet³⁴.

Innehåller pågående räddningsinsatser och rådande riskbild moment eller företeelser som vi inte tagit med i vår planering i förväg? Stämmer detta även om vi utöver faktisk information även gjort hypoteser kring hur situationen kan utvecklas?³⁵

Har vi anpassat vårt räddningsledningssystem utifrån kraven på ledning till följd av pågående räddningsinsatser och rådande riskbild³⁶? Har vi tillräcklig ledningskapacitet?

Har vi gjort riskbedömningar³⁷ och utifrån dessa anpassat vår verksamhet genom bland annat restriktioner³⁸ på ett tillfredsställande sätt?

³⁴ Besluta om organisering av räddningstjänstverksamheten och anpassning av arbetssättet i räddningsledningssystemet, i förhållande till de krav på ledning som uppkommer till följd av inträffade olyckor och rådande riskbild.

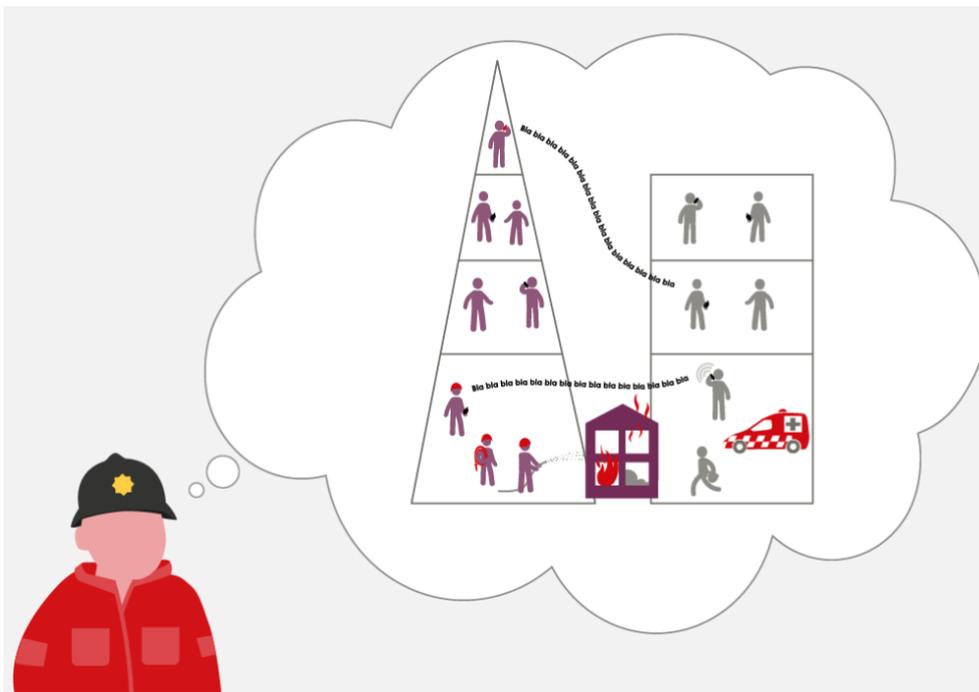
³⁵ Se 12.7 Hypotesdrivet ledningsarbete. S. 298-306

³⁶ Här kan räddningsledningssystemet exempelvis ha en checklista eller i förväg definierade uppskalningsnivåer för organisering även om det inte är något som särskilt förordas i handboken

³⁷ Här kan räddningsledningssystemet ha i förväg framtagna mallar för riskbedömning

³⁸ Skyddsavstånd, skyddsutrustning, begränsningar – beakta också behovet att följa upp att restriktionerna efterlevs. Beakta behovet att tillsätta rollen säkerhetsstöd

Överenskommelser mellan aktörer

Verka för gemensamma överenskommelser mellan aktörer som berörs av pågående räddningsinsatser och förberedelser till följd av rådande riskbild, för att så bra som möjligt möta de totala behoven som aktörerna beslutar om att hantera. Ge riktlinjer och ramar om samverkan³⁹

Har vi definierat ett omfång⁴⁰ som ska hanteras av oss och kommunicerat detta med andra berörda aktörer? Behöver vi bredda vårt omfång och våra perspektiv?⁴¹

Täcker gjorda överenskommelser den samverkan som behövs för att möta det totala behovet på ett bra sätt?

Har vi anpassat vår verksamhet utifrån fattade överenskommelser med andra aktörer?

Har vi gjort en aktörsanalys⁴²?

³⁹ Verka för gemensamma överenskommelser mellan aktörer som berörs av pågående räddningsinsatser och förberedelser till följd av rådande riskbild, för att så bra som möjligt möta de totala behoven som aktörerna beslutar om att hantera. Ge riktlinjer och ramar om samverkan (till insatsledning) så att rätt företrädare för räddningsledningssystemet knyts samman med berörda företrädare hos andra aktörer för att flera samverkansbehov ska kunna tillgodoses (ansvarsfördelning, rättsläge, tekniska aspekter etc.).

⁴⁰ Omfånget på det som ska göras och omhändertas behöver preciseras med geografiskt område, objekt, skadeutbredning och andra hjälpbehov som ska tillgodoses (omfånget på det som räddningsinsatsens ram ska svara upp mot). S. 128

⁴¹ Beakta risken att det fulla omfånget inte har fångats upp tidigare och att det finns ytterligare perspektiv att ta hänsyn till. Se 12.4.5 Om mentala ramar utifrån kognitiva förutsättningar. S. 280-281

⁴² S. 221 samt MSB (2018), Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap